

CÜNEYD BEY

(ö. 829/1426)

İzmir beyi olarak da bilinen
son Aydınöğlu beyi.

Aydınöğulları'na mensup olduğu tahmin edilen Fâtiĥ İbrâĥim Bey'in oğludur. Babasının Aydın Beyi Mehmed'in oğlu, Bodemya (Bademiye) Emiri Bahadır İbrâĥim Bey ile aynı kişi olup olmadığı tartışmalıdır (Zachariadou, s. 83). Bizans tarihçisi Dukas, Cüneyd'in babasını Karasubaşı adıyla anarak onun Yıldırım Bayezid döneminde Osmanlılar'a bağlı İzmir subaşı olduğunu yazar (*Bizans Tarihi*, s. 49). Osmanlı kaynaklarında da kendisinden İzmiroğlu şeklinde bahsedilmektedir. Tarih sahnesine çıkışı Timur'un Anadolu'yu terketmesiyle başlar.

Timur Ankara Savaşı'ndan sonra Aydın-ili'ni İsâ Bey'in oğulları Mûsâ (Dukas'ta Eses [İsâ] Bey, s. 48) ile II. Umur Bey'e verince Cüneyd ve İzmir subaşı olarak bilinen kardeşi Kara Hasan hak iddiasıyla harekete geçip İzmir ve Ayasuluk'a hâkim oldular. Cüneyd Mûsâ'yı Balyambolu'da ortadan kaldırdığı gibi Osmanoğulları arasındaki taht mücadeleleri sırasında da mevkiini sağlamlaştırmak istedi. Rumeli'de bulunan Süleyman Çelebi ile iyi münasebetler kurdu, bağlılığını bildirerek Aydın yöresini onun adına idare edeceğine söz verdi. Bu arada Menteşe Beyi İlyas'ın yanına kaılan II. Umur Bey onunla birlikte Ayasuluk üzerine yürüdü. Kara Hasan esir alınarak Marmaris Kalesi'ne kapatıldı. Dukas ise esir alınıp hapsedilen kişinin Cüneyd'in

babası Karasubaşı olduğunu, İzmir'de bulunan Cüneyd'in babasının yardımına gelemediğini belirtir (*Bizans Tarihi*, s. 49-50). Bu mücadeleler sırasında Batı Anadolu'da kardeşi Süleyman'ın nüfuzunu kırmak isteyen Çelebi Mehmed Cüneyd'e karşi İlyas ve Umur beyleri destekledi. Süleyman Çelebi ise Cüneyd'i korumak için 1405 yazında Ayasuluk'a karşi harekete geçmeye hazırlandı. Ancak kardeşini kurtarmayı başaran Cüneyd Ayasuluk üzerine yürüyerek Umur'u burada sıkıştırdı. Dukas'a göre Cüneyd Umur Bey'le anlaştı, Süleyman Çelebi'ye bağlılıktan vazgeçeceğine dair yemin etti ve kızı ile evlenip onunla akrabalık kurdu. Ardından Umur Bey ile birlikte Aydın beyliği topraklarını dolaştı, Menderes nehri civarında Gediz Irmağına kadar olan yerleri ele geçirdi, Alaşehir, Salihli ve Nif'i (Kemalpaşa) aldı. 1405-1406 kışında Umur Bey'in ani ölümlü üzerine de Aydın beyliğine hâkim oldu.

Cüneyd'in istiklâlini ilân etmesi Süleyman Çelebi ile aralarının açılmasına sebep oldu; hatta Cüneyd ona karşi Germiyan ve Karaman beyleriyle anlaşma yaptı, fakat müttefikleri tarafından terkedilince Süleyman Çelebi'ye boyun eğdi. Süleyman Çelebi tarafından memleketinden uzaklaştırılıp Ohri sancak beyliğine tayin edildikten sonra iç karışıklıklardan istifade ederek memleketine döndü ve beyliğini tekrar ele geçirdi. Ancak Mûsâ Çelebi'yi bertaraf eden Çelebi Mehmed, onunla iç birliği yapmış olan Cüneyd'in üzerine yürüyerek İzmir'i aldı; kendisine itaat etmek mecburiyetinde kalan Cüneyd'i Niğbolu sancak beyliğine tayin ederek memleketinden uzaklaştırdı (1414-1415). Cüneyd burada da boş durmadı, Eflak'ta ortaya çıkan Düzmece Mustafa hadisesine karştı (1419), fakat Çelebi Mehmed'in takibatına uğrayınca Mustafa ile Selânik'e kaçtı. Ancak kendisini himaye eden şehrin Bizans valisi, Çelebi Mehmed ile anlaşan Bizans imparatorunun emriyle onu İstanbul'a sevketti ve Cüneyd burada bir manastıra kapatıldı.

Çelebi Mehmed'in vefatından sonra, Bizans imparatoru tarafından II. Murad'a karşi taht iddiası olarak ortaya atılan Düzmece Mustafa ile birlikte tekrar harekete geçen Cüneyd, II. Murad'ın yeniden eski beyliğine getirileceği yolundaki vaadleri üzerine Mustafa'dan ayrıldı ve İzmir'e döndü. Ardından Ayasuluk'u

ele geçirip Aydınöğlu Mustafa Bey'i öldürdükten sonra etrafına müttefik toplamaya başladı. Onun Aydın-ili'ne hâkim olması, Anadolu beylerini tahrik etmesi, ayrıca Venedik ile münasebet kurmaya çalışması II. Murad'ı öğükça endişelendirirdi. Bu durum karşısında Anadolu Beylerbeyi Hamza Bey kumandasındaki bir kuvveti Cüneyd'in üzerine gönderdi. Bu harekât sırasında oğlu Kurd Hasan'ın Akhisar yakınlarında Osmanlı kuvvetlerine mağlûp olup esir düşmesi üzerine Sisam adası karşısındaki İpsili'ye çekilen Cüneyd, Karamanoğlu'ndan beklediği yardımın gelmemesi ve Osmanlılar'la müttefik olarak hareket eden Cenevizliler tarafından denizden albulka altına alınması sebebiyle teslim olmak zorunda kaldı, bir süre sonra da bütün soyu soppu ile birlikte yok edildi (1426).

Hayatı öğükça maceralı geçen Cüneyd'in İzmir ve Tire'de bazı hayratının bulunduğu vakıf tahrir defterlerinden anlaşılmaktadır. Ayrıca adına basılmış gümüş sikkeler de mevcuttur.

BİBLİYOGRAFYA :

BA, *TD*, nr. 8, s. 9; nr. 166, vr. 386^b; TK, *TD*, nr. 571, vr. 7^a; Dukas, *Bizans Tarihi* (trc. VI. Mirmiroğlu), İstanbul 1956, s. 48, 49-54, 58, 62-81, 85-118; Aşıkpaşazâde, *Târih*, s. 96-98, 107-109; Oruç b. Âdil, *Tevâriĥ-i Âl-i Osmân*, s. 46-48; Neşrî, *Cihannümâ* (Taeschner), I, 149, 150, 155-156; İsmâil Galib, *Takvîm-i Meskûkât-ı Selçukîyye*, Kostantiniye 1309, s. 130; Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri*, s. 115-118; Himmet Akın, *Aydınöğulları Tarihi Hakkında Bir Araştırma*, Ankara 1968, s. 64-83; Elizabeth Zachariadou, *Trade and Crusade Venetian Crete and the Emirates of Menteshe and Aydın (1300-1415)*, Venice 1983, s. 83-89; P. Wittek, *Menteşe Beyliği* (trc. O. şaik Gökyay), Ankara 1986, s. 94-99, 102; J. H. Mordtmann, "Cüneyd", *İA*, III, 239-240; I. Melikoff, "Djunayd", *EI²* (İng.), II, 599.

FERİDUN EMECEN

CÜNEYD el-MÜRRI

(جنيد المرري)

Cüneyd b. Abdırrahmân el-Mürri
(ö. 116/734)Emevîler devri
vali ve kumandanlarından.

Kays kabilesinin Mürre kolunun reislerinden olup Emevî Halifesi II. Yezîd devrinde (720-723) Irak genel valisi Ömer b. Hübeyre tarafından Sind ve Mültan valiliğine tayin edildi (105/723). Hişâm halife olunca Irak umumi valiliğine getirilen Hâlid b. Abdullah el-Kasrî zamanında Cüneyd'in valiliği devam etti. Ha-

Karasubaşı
Cüneyd Bey'in
825 (1422)
tarihli
gümüş sikkesi
(İstanbul
Arkeoloji
Müzesi,
Teşhir,
nr. 1327)